

Els beneficis i els costos de la globalització

Quan Marco Polo va arribar a la Xina al segle XIII a través de la Ruta de la Seda, va trobar una terra pròspera on l'agricultura i la indústria florien gràcies al comerç, basat, al seu torn, en un vast entramat de carreteres, de ponts i de canals. La riquesa per capita dels xinesos superava amb escreix la dels europeus, com ho il·lustra el fet que la producció d'acer de la Xina fos cinc vegades superior a la d'Europa. No obstant això, al començament del segle XV, en el zenit de la seva prosperitat, la dinastia Ming va donar un gir radical a la política econòmica del país, va aïllar-lo de l'exterior i va oprimir, d'aquesta manera, la seva capacitat d'innovació. Quatre segles després, la Xina s'havia quedat enrere i Europa, més oberta, rica i poderosa, iniciava la seva etapa colonialista del país asiàtic.

En temps com els actuals, en què han sorgit veus que clamen a favor d'un major proteccionisme, és més necessari que mai entendre els beneficis i els costos de la globalització.

Beneficis de la globalització sobre el creixement econòmic

La literatura econòmica identifica diversos canals a través dels quals el fenomen de la globalització afecta el creixement econòmic i, de retruc, el nostre benestar. El primer canal és conegut com «difusió del coneixement» (*knowledge spillover*, en anglès) i fa referència als beneficis que el coneixement adquirit en un país pugui ser utilitzat en altres països.¹ Els fluxos globalitzadors (com les transaccions comercials o els moviments migratoris) permeten la difusió de noves idees, que, al seu torn, afavoreixen millores de la productivitat als països receptors d'aquests fluxos i també en països tercers i, en conseqüència, millores del benestar global. Una característica que fa que aquest canal sigui especialment rellevant és que el coneixement és un factor de producció que pot ser usat simultàniament per diferents persones en diferents països (en termes econòmics, és un factor no rival).

En segon lloc, tenim l'«efecte escala», derivat de la major dimensió de mercat que representa un món més global. En concret, la globalització concedeix un camp de joc més ampli a les empreses per explotar les seves idees. Així, els beneficis de les vendes a l'exterior s'afegeixen als procedents de les vendes locals. Aquest augment de la dimensió del mercat estimula les empreses perquè creixin i perquè adquireixin més coneixements, la qual cosa augmenta la productivitat del país i, per extensió, el creixement econòmic. Aquest efecte, però, té una contrapartida directa: a nivell local, en aquesta economia més globalitzada, el major benefici que poden obtenir les empreses arran d'una major demanda pot ser contrarestat per la pèrdua de quota de mercat davant la competència de les empreses estrangeres. Això genera l'«efecte competència» de la globalització i, contràriament a l'efecte escala, pot desincentivar l'obtenció de més coneixements per part d'algunes empreses. Això succeeix, per exemple, quan les empreses locals, en perdre quota de mercat i, per tant, en obtenir menys beneficis, tenen menys fons per invertir en R+D. En la mateixa línia, a nivell mundial, una major globalització també pot acabar comportant una major concentració d'empreses i, en conseqüència, taxes d'inversió més baixes.

D'altra banda, un entorn més global augmenta la varietat de productes disponibles per als consumidors, ja que ara tenen accés als productes estrangers, la qual cosa n'incrementa el benestar («guanys de la varietat»). Finalment, els economistes han identificat un últim canal, conegut com a «difusió tecnològica». El vincle que relaciona globalització, tecnologia i creixement s'articula de la següent forma: en una economia globalitzada, les empreses estan obligades a utilitzar una tecnologia igual o superior a la de les seves competidores globals. Així, l'increment de la competència comporta que només les empreses que operen amb un nivell tecnològic punter sobrevisquin; la confluència d'aquests elements fa que els nous entrants del món més global siguin més avançats des del punt de vista tecnològic que els provinents d'un món amb només competència a nivell local, la qual cosa implica un major benestar en un món globalitzat.

Tot i haver identificat els diferents canals que vinculen globalització i creixement econòmic, no podem assegurar que l'impacte de la primera sobre el segon sigui positiu, ja que, malgrat que la majoria d'efectes van en aquesta direcció, l'«efecte competència» va en detriment d'una millora del benestar. Així mateix, la rellevància d'aquesta relació també ha de ser posada a prova: podria succeir que, fins i tot trobant un efecte positiu, fos poc rellevant des del punt de vista econòmic.

Doncs bé, nombrosos estudis empírics que tenen en compte els diferents canals que hem desgranat mostren que l'efecte total sobre el creixement econòmic és positiu i d'una magnitud relativament elevada. En concret, en un estudi de referència, i amb informació de 150 països, Frankel i Romer demostren com els increments en els fluxos comercials de les economies condueixen a augments importants de la renda real per capita d'aquestes economies. En concret, un increment del comerç internacional en percentatge del PIB d'1 p. p. es tradueix en un increment de la renda per capita del 0,9%, impacte que, a Espanya, representaria un augment de 225 euros en el PIB per capita i, a Portugal, un augment de 170 euros.² Weinstein i Broda, per la seva banda, iden-

1. Vegeu Grossman, G. M. i Helpman, E. (1990), «Trade, Innovation, and Growth», *The American Economic Review*, 80, núm. 2, 86-91. I, també, Grossman, G. M. i Helpman, E. (1991), «Trade, Knowledge Spillovers, and Growth», *European Economic Review*, 35, núm. 2-3, 517-526.

2. El comerç internacional s'aproxima amb la ràtio d'importacions més exportacions sobre el PIB. Vegeu Frankel, J. A. i Romer, D. H. (1999), «Does Trade Cause Growth», *American Economic Review*, 89, núm. 3, 379-399.

tifiquen que la varietat de les importacions dels EUA es va multiplicar per quatre entre el 1972 i el 2001 i que aquesta major varietat va comportar una millora notable en el benestar dels ciutadans nord-americans.³

Els perdedors de la globalització als països avançats

Malgrat les provades millores sobre el benestar derivades del fenomen de la globalització, pot succeir, i de fet succeeix, que aquest major benestar no es distribueixi de manera equitativa entre tots els individus: alguns no solament no se'n beneficien, sinó que en surten perjudicats. Són els perdedors de la globalització.

Nombrosos estudis han analitzat els efectes nocius d'aquest fenomen. En particular, s'han investigat de manera molt extensa els efectes de la globalització sobre el mercat laboral i, en concret, els efectes adversos que implica sobre alguns grups de treballadors dels països avançats.

En aquest cas, també podem identificar diferents vies d'afectació. La principal sorgeix de l'augment de la competència directa que pateixen certs grups de treballadors (en general, poc qualificats) davant la possibilitat per a les empreses dels països desenvolupats de deslocalitzar una part de la producció als països emergents (amb uns costos laborals molt més baixos). Això pot comportar la reducció de la demanda de treballadors locals i, per tant, del seu salari.

No obstant això, existeix un efecte que exerceix un cert contrapès a aquesta situació desfavorable: l'empresa que es decanta per l'opció de l'*offshoring* (ja sigui per la via de la deslocalització o per la de la contractació externa) podrà disminuir els costos i augmentar, així, la productivitat. Davant aquesta situació, els incentius de l'empresa per expandir-se creixeran, la qual cosa pot incrementar la demanda de treballadors (tant qualificats com no qualificats) al país d'origen i, de retruc, la seva remuneració. Finalment, aquesta disminució de costos de les empreses que opten per l'*offshoring* condueix a una davallada dels preus dels béns i dels serveis finals produïts per aquestes empreses, la qual cosa comporta un augment dels salaris reals de tots els treballadors locals.

Arribats a aquest punt, i per valorar la rellevància d'aquests costos, recorrem de nou a allò que mostren les anàlisis empíriques, entre les quals destaquen les desenvolupades per l'economista del MIT David Autor. En un dels seus articles més notoris, «La síndrome de la Xina», adverteix d'un notable impacte negatiu sobre alguns grups de treballadors nord-americans pel fort augment de les importacions procedents del país asiàtic amb posterioritat a la seva entrada a l'Organització Mundial del Comerç el 2001.⁴ Així, els treballadors de regions dels EUA que produïen un elevat percentatge de béns directament exposats a la competència xinesa (com béns electrònics o tèxtils) van patir importants disminucions salarials i un augment de l'atur. A tall d'exemple, l'ocupació manufacturera (en percentatge del total de la població) va disminuir en 5 p. p. entre el 1991 i el 2007, i les seves estimacions indiquen que la major exposició a les importacions xineses va ser responsable de la meitat d'aquest deteriorament. En la mateixa línia, estudis semblants mostren rebaixes salarials reals que arriben al 12% davant una major exposició al comerç internacional als EUA.⁵

Més enllà dels costos en l'àmbit laboral, alguns estudis s'han centrat en les conseqüències negatives sobre la salut dels treballadors. La pèrdua de la feina o la reducció dels salaris poden derivar en situacions de depressió. Així mateix, per als treballadors que no han patit la pèrdua de la feina i que, fins i tot, han pogut mantenir la remuneració intacta, la nova situació de major competència que pateixen les seves empreses pot afectar de manera substancial la seva jornada laboral (tant en termes de tasques com en termes d'horaris) i desembocar en situacions d'estrès laboral.⁶

En definitiva, la globalització és capaç de millorar el benestar del conjunt dels països mitjançant les millores de productivitat, la disminució dels preus i l'augment de la varietat de productes dels quals podem gaudir. No obstant això, genera costos d'ajust importants sobre els treballadors que pateixen més la competència directa dels nous fluxos globalitzadors.

Els seus detractors més acèrrims s'han centrat a remarcar aquests últims costos, mentre que els seus clars defensors a vegades només n'han subratllat els beneficis. Cap d'ells menteix, però tampoc explica tota la veritat. I les veritats parcials no valen davant un fenomen que no ha parat de créixer en les últimes dècades i que ens afecta de manera directa. Conèixer els beneficis i els costos que implica la globalització és essencial per decidir quina globalització volem d'ara endavant.

Clàudia Canals
CaixaBank Research

3. Vegeu Broda, C. i Weinstein, D. E. (2006), «Globalization and the Gains from Variety», *The Quarterly Journal of Economics*, 121.2, 541-585.

4. Vegeu Autor, D. H., Dorn, D. i Hanson, G. H. (2013), «The China Syndrome: Local Labor Market Effects of Import Competition in the United States», *American Economic Review*, 103, núm. 6, 2.121-2.168.

5. Vegeu Ebenstein, A., Harrison, A., McMillan, M. i Phillips, S. (2014), «Estimating the Impact of Trade and Offshoring on American Workers using the Current Population Surveys», *The Review of Economics and Statistics*, 96(4).

6. Vegeu Italo, C., Crinò, R. i Ogliari, L. (2015), «The Hidden Cost of Globalization: Import Competition and Mental Distress». I, també, Autor *et al.* (2013), referenciat a la nota 4.